

Sprehodi po knjižnem trgu

Martina Potisk

Kristian Koželj: Muzej zaključenih razmerij.

Ljubljana: Književno društvo Hiša poezije, 2018.

Muzej zaključenih razmerij je na prvi pogled (bolje rečeno na prvo branje) precej predvidljiva zbirka; v njej nemajhno vlogo odigra moški subjekt, ki obožuje džez, ročno narejeno cigareto, vztrajna samoiskanja in nič manj impozantna ljubljena ter kozarec ali dva sivega pinota. Kar nam ne nazadnje omogoča, da skupaj s pesniškim subjektom nazdravimo ali – če ne drugega – da vsaj lažje prebavimo kakšno krepko pesniško spoznanje ali dve. Morda tisto, ki namiguje, da jesti juho bivanja pomeni “sprehajati se med nagrobniki”. Morda tudi tisto, ki namiguje, da jesti juho bivanja ne pomeni nič drugega kot “fafati kurce”, a “kurci” in načini rokovanja z njimi so “vedno domena / nežnejšega spola”, je gotovo prepričan pesniški subjekt, ki z levo roko razlikuje med polnokrvnim ljubljenjem in nagonskim fukanjem. Je torej erotično-herojski in omamni Casanova ali skrajno negotovi Romeo? Težko vprašanje. A v vsakem primeru je v njem nekaj majhnega, okroglega in golega, skratka, nekaj “budovskega”. “V meni čemi buda,” se priduša pesnik, a kot kaže, mu nirvane ni dano doseči. Namesto tega se znajde v primežu spraševanj, hrepenenj, blaginje in trpljenja, ki se mu na kratko reče: življenje. Sredi nevsiljivo razburkanega sveta še naprej ostaja ljubimec, ki z eno roko boža Budo in poželjivo grabi za žensko spodnje

perilo, z drugo pa piše pesmi. “Ko se ti približam / je pesem / in ko me nosi proč / je molk,” iskreno nagovori ljubljeno, a kaj, ko dekleta običajno bolj slabo razumejo, zakaj njihovi moški s seboj prenašajo pesmi namesto denarnic. In morda ima vino tudi zato vidnejšo vlogo: “še več vina bo / vse manj besed,” nezmotljivo napove pesnik in vse, k čemur v takih trenutkih stremlji, je “biti tista kaplja”, ki ni nič manj opojna kot “sled terana / na njenih prsih”.

Pesnikovo stremljenje postati “zadnja kaplja”, ki jo “skoraj neopazno / oblizneš z roba kozarca / tik preden / se razlije”, nikakor ni izraz zasvojenosti, ampak predstavlja osrednjo tendenco pričujoče poezije. Koželjeve pesmi so prijetno gibke in voljne, pa četudi včasih z vonjem po postaranem aperitivu in nepregledno sintakso. Tak vtis vsaj dajejo nedogledna preigravanja in permutiranja podob v povezavi s predvidljivimi poudarki in skoraj impulzivnim postavljanjem ločil: na eni strani imamo pesmi, ki vztrajno prezirajo pravopisna pravila, na drugi pesmi, ki jih (z izjemo velikih začetnic) vztrajno prakticirajo. To je precej bolj neuskkljeno kot izvirno ali razburljivo, saj pogosto prekinja (da ne rečem onemogoča) branje: v prvem primeru smo zaradi odsotnosti ločil in naglega verznege prestopanja priča poroženelim naštevalnim izrekanjem, v drugem primeru pa je kombinacija pike kot končnega ločila in male začetnice ne le nabrekla, ampak že skoraj prisiljena. Še posebej neugodno intonacijo proizvaja kopičenje nepopolnih povedi znotraj enega samega verza, kar z roko v roki z naborom verznihih prestopanj posamezno pesem napravi precej notranje razdrobljeno in razboleno. Ali če povemo drugače: pesnik se iz nekega razloga izogiba daljšim verzom, tudi na račun neprodušno nagnetenih povedi, ki nepopustljivo segajo druga v drugo. Ker jih (vsaj na zunaj) razdeljuje in razmejuje vsevprek, se zdi, da njegove pesmi “kapljajo” kot jara kača, in sicer v monolitnih, navadno nekitičnih lokih. Le da to “kapljanje” ni povsem v premem sorazmerju s siceršnjo slikovitostjo pesmi, saj ga spremljata zateglo sopenje in izbruh lapidarno-melanholičnega pesemskega karakterja. V tej poeziji prestrezanje “zadnje kaplje” skoraj ni “predmet” naslade in/ali senzualizma, prej potrpljenja. Pa vendar naslednjega ne gre negirati: *in vino veritas*, v vinu je resnica! Pesnik, ki mu sicer manjka kar nekaj lahkotnejšega humorja, da bi ga presojali kot pristnega hedonista, verjame, da bolj ko si sam, “bolj je noč / bolj je smrt”. Povrhu vsega naj bi ga “lunaparki samostani / in kurbišča” obogatili s spoznanjem, “da življenje ne moreš / užiti v eni sami noči”. Namesto tega mu neprimerno lažje ubežiš. Če ne v eni noči, pa vsaj ob kakšni kaplji rujnega. Tu smo zato, ker “se prihajamo / poslavljat – / najbolj od življenja”, je jasno pesniku, torej

naj se poslovimo, kot se spodobi: v eni tistih dobrih starih krčem “z dušo in letnim vrtom, / na katerem strežejo vso noč”. Po možnosti v velikih kozarcih. Kajti le v njih je dovolj prostora za “majhno” življenje in vse z njim povezane spomine.

Pesmi so navznoter izrazito ambivalentne. Če bi jih ponazorili z barvami, bi najbrž plapolale v rdeče-črnih odtenkih: rdeča kot znanilka radovanja, življenja, ljubezni in vina, črna kot enačaj za malodušje, smrt, strah in nič. Ta njuna povezljivost neomahljivo priteguje pesmi iz obnebj nepomenljive “pritlehnosti” in jih postavlja na območje čutno-nazorne poezije, ki je predvsem med mladimi sodobnimi slovenskimi pesniki vse bolj priljubljena. Koželj še posebej poudarja: smrt se zajeda v življenje kot samota v dvojino. Iz tega izhaja, da “smrt je blizu / kakor ti / in ti si blizu / kakor smrt”. Toda smrt ni zgolj pogoltni Tanatos in Erosova senca, ampak pesnikova stara znanka, že nekakšna družinska prijateljica; vse, kar za seboj pusti, so negibne “podobe obrazov / ki so ti veliko govorili / o ljubezni / preden so odšli”. Ena med njimi je podoba pesnikovega očeta, kar je najbrž avtobiografski element. Ta se neustavljivo prekriva s primesmi skrivnostnega in srhljivega, torej polnomočno “tanatovskega”, ki do izraza najbolje prihajajo v sanjah, v katerih pesnik naposled pokonča očeta in razkrije: “ubil si ga vsak mora svojega”. V tem smislu se razmerje oče-sin praviloma zaključi in pridruži tistim, ki jih najdemo v preteklosti in ne nazadnje tudi v Muzeju zaključenih razmerij, v katerem “po vrtovih po balkonih / posedajo spomini”.

Ko si bil otrok, “te ni bilo strah / ker še nisi vedel za smrt”, se spotoma nagovori pesnik. Tudi sicer v precej pesmih prevladuje strogo drugoosebna perspektiva, ki je logična spremljevalka pesnikovega notranjega pomenkovanja s samim seboj in njegovega strastnega samoiskanja. Kar je govora o slednjem, smo skupaj s pesniškim subjektom postavljeni pred spoznanje, da “na vsej poti / od miramara do ponterossa / ne najdeš več / enega samega krila / ki bi ga privzdignil / za tistih nekaj / vznemirljivih sekund”. Ker si z “ideologijo” hipnega zadovoljstva torej ni mogoče pomagati, v igro vstopajo vzhodnjaške in religiozne ideje, podrejene izkušnji trenutka, “ko si / neodvisen / od pizde / od muze / od srečevališč / od prisedanj”. Kaj pa izkupiček? Na primer naslednje (pesnikovo) spoznanje, češ da: “vse imajo enak vonj”, saj “vsaka je drugače sladkobna”. Če pa pričakujemo kaj bolj “spiritualnega”, velja poudariti misel, “da je svet včasih tudi kamen” in – *ad hoc* – življenje je “tempelj meja / skozi ta vrata / se nihče ne vrne / isti”. Ali z drugimi besedami: sprehajanje in razgledovanje skozi sebe in svet je neverjetno podobno jadrnanju po kamniti škarpi. A kot kaže, se moraš ravno

zato ob vsakem zaključenem razmerju samo sesesti v svoj čoln, da lahko v upanju na najlepšo panoramo “gledaš / kako ga nese / proti drugemu otoku”. Tudi zato, da si skupaj s pesnikom razigrano nalijemo sladkega vina in mu pritrdimo, “da ta ki je prisedla / ima ime / in njeni lasje dišijo / kot sandalovina”. Kajti res je: nekatere stvari včasih skoraj naključno sovpadajo. Morda natanko nanje namiguje pesnik, ko spontano razgrinja zgodbo “o tem / koliko si se zamudil / ko si se iskal”. Koliko in kaj novega sploh odkrijemo z branjem omenjene poezije, pa je drugo vprašanje.